

VALTIONEUVOSTON PERIAATEPÄÄTÖS AINEETTOMIA OIKEUKSIA KOSKEVASTA STRATEGIASTA

Valtioneuvoston periaatepäätös aineettomia oikeuksia koskevasta strategiasta on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä (TEM) yhteistyössä opetusministeriön (OPM) kanssa.

Päätös aineettomia oikeuksia koskevan strategian laatimisesta sisältyy Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelmaan. Strategia laaditaan osana kansallisen innovaatiopolitiikan vahvistamista. Erityistä huomiota kiinnitetään pk-yritysten ja yksityisten keksijöiden mahdollisuuksiin käyttää erilaisia suojamuotoja ja sitä kautta parantaa erilaisten tuotteidensa kaupallistamisen mahdollisuuksia. Strategia koostuu toimenpiteistä, jotka perustuvat valmistelutyön yhteydessä laaditussa raportissa esitettyihin tavoitteisiin ("IPR tehokkaaseen käyttöön! Aineksia teollis- ja tekijänoikeuksien strategiaan", TEM julkaisu 37/2008).

Tausta

Aineettomia oikeuksia ovat muun muassa patenti, tavaramerkki, tekijänoikeus, mallisuoja, hyödyllisyysmalli, toiminimi, verkkotunnukset, maantieteelliset merkinnät ja kasvinjalostajan oikeus. Aineettomista oikeuksista käytetään myös nimityksiä immateriaalioikeus tai IPR (lyhenne sanoista "Intellectual Property Rights").

Aineettomia oikeuksia syntyy luovassa työssä kuten taiteellisessa samoin kuin tutkimus- ja kehitystyössä. Näitä oikeuksia hyödynnetään laajasti taloudellisessa toiminnassa. Valtioneuvoston innovaatiostrategiaa koskevan selonteon (VNS 5/2008) mukaan aineettoman omaisuuden hyödyntämistä kehitetään ja turvataan arvoverkoston aikaansaaman hyödyn kannustava jakautuminen eri tekijöille ja käyttäjille. Selonteon mukaan aineettoman omaisuuden suojaamis- ja hyödyntämiskäytäntöjä uudistetaan monimuotoistuvan innovaatiotoiminnan ja globaalin toimintaympäristön edellyttämällä tavalla. Erityisesti edistetään pk-yritysten valmiuksia osaamisen ja aineettoman pääoman suojaamiseen ja hyödyntämiseen avointa, yhteisöllistä ja käyttäjälähtöistä innovaatiotoimintaa tukevalla tavalla.

Usein käytetään käsitettä "aineeton omaisuus" kuvaamaan laajemmin sellaisia omaisuuseriä, joita ei voida palauttaa fyysisten esineiden omistukseen. On arvioitu, että 75 prosenttia yritysvarallisuudesta koostuisi juuri aineettomista omaisuuseristä. Aineettomat oikeudet ovat yhä keskeisempi osa tällaista yritysvarallisuutta. Esimerkiksi tekijänoikeuden hyödyntämiseen liittyvän taloudellisen toiminnan arvo on noin 3,5 prosenttia Suomen bruttokansantuotteesta eli yli 5 miljardia euroa. Yritysten näkökulmasta aineettomiin oikeuksiin liittyvä osaaminen on entistä keskeisemmässä asemassa.

Tulevaisuudessa aineettomien oikeuksien merkitykseen vaikuttaa ainakin neljä keskeistä kehityssuuntaa. Ne ovat *globalisaatio*, *digitalisoituminen* ja *konvergenssi*, *aineettomien oikeuksien politisoituminen* sekä *aineettomien oikeuksien kentän ekspansio*.

Globalisaatio näkyy suomalaisyritysten arkipäivässä kansainvälisenä toimintana kansainvälisin pelisäännöin. Suomalaisyrietykset toimivat jo varsin pienestä yrityskoosta alkaen vähintäänkin Suomen lähialueilla tai jopa globaalisti. Kansainvälisten käytän-

töjen osaaminen myös aineettomia oikeuksia koskevissa kysymyksissä on siten välttämätön menestystekijä suomalaisyrityksille. Globalisaatioon liittyy myös Suomen lainsäädännöllisen liikkumavapauden kaventuminen. Suomi on liittynyt osaksi kansainvälisen kaupan ja aineettomien oikeuksien sopimusjärjestelmiä ja on EU:n jäsenenä velvoitettu noudattamaan yhteisön sääntelyä. Sitoutuminen kansainvälisiin järjestelmiin on toisaalta myös avannut ovet kansainväliseen kauppaan.

Digitalisoituminen ja konvergenssi näkyvät selvimmin internetissä. Tietotekniikan kehitys on tuonut monipuoliset audiovisuaaliset tuotanto- ja jakelujärjestelmät kaikkien käyttöön. Yksityisellä ihmisellä voi jo puhelimesaankin olla laskin, posti-, pankki- ja kauppapalvelut, kirjasto (internet), pelejä, radio, televisio, kamera, runsaasti audiovisuaalista sisältöä ja paikannuslaite. Kehityksen myötä digitaalisten aineistojen tekniset kopiointi- ja jakelutoimet tietoverkossa ovat käyttäjille käytännössä ilmaisia.

Aineettomien oikeuksien politisoituminen näkyy siinä, että aiemmin alalle etäiset asiat kuten terveydenhuolto, lääkehuolto tai alkuperäiskansojen perinnetiedon suoja ovat saaneet vahvan aineettomiin oikeuksiin liittyvän ulottuvuuden. Kansainvälisissä neuvotteluissa käsitelläänkin esimerkiksi kysymystä lintuinfluenssavirukseen liittyvistä aineettomista oikeuksista.

Aineettomien oikeuksien ekspansio puolestaan näkyy erityisesti patenttihakemusten räjähdysmäisenä kasvuna maailmanlaajuisesti. Kaukoidän nousevat talousmahdit rynnistävät koko voimallaan tälle sektorille. Maailmassa on vireillä noin 3 miljoona patenttihakemusta. Ekspansio näkyy myös siinä, että kun aiemmin aineettomien oikeuksien kenttä on leimallisesti ollut liikeyritysten välistä neuvottelua ja sopimista, kuluttaja joutuu yhä enemmän tekemisiin aineettomiin oikeuksiin liittyvien kysymysten kanssa. Esimerkiksi tietotekniikan, lääkevalmistuksen ja muotoilun alalla esiintyy tuotevääreännöksiä. Myös tekijänoikeudesta on tullut internetin myötä kansalaisten käyttäytymistä suuremmin koskevaa lainsäädäntöä, kun esimerkiksi kuluttajien luoman viestinnän sisällön merkitys on kasvanut. Kuluttajanäkökulma onkin korostunut aineettomien oikeuksien kentässä viime vuosina.

Tulevaisuuden näkymä ja tavoitetilä 2015

Lähipuosien yhteiskunnallisen kehityksen olennaiset elementit voidaan aineettomien oikeuksien osalta hahmotella seuraavasti:

Tulevaisuuden näkymä 2015

- Innovoinnin ja luovan työn määrä ja merkitys ovat kasvaneet.
- Avoin innovointi ja esimerkiksi kuluttajien tuottaman sisällön suuri merkitys haastavat yksinoikeusperusteisen aineettomien oikeuksien järjestelmän.
- Osaaminen, tieto ja niiden hallittu jakaminen ovat merkittäviä kilpailutekijöitä.
- Patentit, tavaramerkit ja mallit myönnetään pääasiassa kansainvälisissä järjestelmissä.
- Tekijänoikeuksien suora lisensointi lisääntyy.
- Standardisointiin liittyvät IPR- ja kilpailunäkökohdat ovat tulleet keskeisemmiksi.
- Oikeudelliset kollisiotilanteet ovat lisääntyneet.
- Aineettomia oikeuksia koskevaa sääntelyä kehitetään ennen kaikkea EU:n ja WIPO:n toimesta. Niitä koskevia oikeudellisia erimielisyyksiä ratkotaan aikaisempaa enemmän ylikansallisesti.
- Digitaalitekniikan hyödyntäminen on monipuolistunut ja edennyt uusille alueille.

- Konvergenssi on muuttanut ja yhdistänyt perinteisiä liiketoiminta-aloja.
- Ristiinlisensointi ja valtioiden rajat ylittävät yhteistyöhankkeet ovat lisääntyneet.
- Aineettomien oikeuksien käyttö vaihdannan välineenä on yleistynyt.
- Patenti- ja tavaramerkkihakemusten määrän ekspansio on haaste aineettomien oikeuksien järjestelmälle.

Tavoitetila 2015

Menestyminen vuoden 2015 toimintaympäristössä edellyttää seuraavia asioita:

Suomessa on innovaatiotoimintaa ja luovaa työtä tehokkaasti tukeva IPR-toimintaympäristö.

Aineettomia oikeuksia koskevalla lainsäädännöllä kannustetaan innovatiivisuutta ja luovaa työtä sekä mahdollistetaan investoinnit näihin. Aineettomien oikeuksien järjestelmä on joustava teknologian ja liiketoiminnan muutostilanteissa ja edistää suomalaisten yritysten kilpailukykyä ja palveluinnovaatioita.

Aineettomia oikeuksia koskevan lainsäädännön valmistelussa kiinnitetään huomiota lainsäädäntöratkaisun taloudelliseen merkitykseen sekä sen taloudellisiin ja muihin vaikutuksiin. Aineettomien oikeuksien järjestelmän ja sen eri osien tehokkuuden arviointiin on kehitetty indikaattorit.

Aineettomia oikeuksia hyödynnetään lähtökohtaisesti globaalissa toimintaympäristössä. Yksinomaan kansallisille markkinoille keskittyvä toiminta on poikkeuksellista.

Osaamisen merkitys on korostunut niin yrityksen kuin yksittäisenkin luovan tekijän tai keksijän toiminnassa. Yritykset osaavat hyödyntää aineettomia oikeuksiaan omaa liiketoimintastrategiaansa parhaiten tukevalla tavalla. Menestyminen edellyttää lainsäädännöllisten suojausmuotojen mutta myös muiden menetelmien, kuten avoimuuteen ja tiedon jakamiseen liittyvien strategioiden tuntemista.

Oikeuksien tehokas käyttö perustuu markkinoiden toimivuuteen, oikeuksien selkeyteen, toimivaan kilpailuun ja täytäntöönpanojärjestelmän tehokkuuteen. Aineettomia oikeuksia käsittelevien hallintoviranomaisten resurssit oikeuksien rekisteröinnissä ja muissa hallinnollisissa toiminnoissa on turvattu. Aineettomiin oikeuksiin keskittyvän tuomioistuimen resursseja on lisätty asiantuntemuksen ja asioiden joutuisan käsittelyn turvaamiseksi.

Suomi vaikuttaa aktiivisesti ja suunnitelmallisesti EU:ssa ja kansainvälisillä foorumeilla aineettomien oikeuksien ja koko IPR-järjestelmän kehittämiseen IPR-strategiansa pohjalta.

Tavoitetilan saavuttaminen edellyttää määrätietoista päätöksentekoa ja toimintaa valituilla kohdealueilla. Niitä ovat osaaminen, oikeuksien tehokkuus ja selkeys, kilpailupolitiikka ja aineettomiin oikeuksiin perustuvien markkinoiden toimivuus, järjestelmän toiminnallinen ja taloudellinen tehokkuus sekä kansainvälinen vaikuttaminen. Tavoitetilan saavuttaminen edellyttää myös toimenpiteiden asianmukaista ja riittävää resurssointia.

Toimenpiteiden kohdealueet

1. Osaaminen

1.1. Tavoitteet

Menestyminen niin kotimaisilla kuin kansainvälisillä markkinoilla edellyttää suojauskysymysten monipuolista hallintaa. Aineettomia oikeuksia koskevan strategian taustaselvityksen yhteydessä tehdyt yritys-kyselyt viittaavat kuitenkin merkittäviin puutteisiin aineettomia oikeuksia koskevassa osaamisessa.

Aineettomien oikeuksien koulutuksen painoarvoa tulee lisätä sekä oikeudellisessa että liiketoimintaan liittyvässä koulutuksessa. Myös avoimeen innovointiin perustuvat strategiat edellyttävät aineettomien oikeuksien osaamista. Koulutus-kentän koordinaation ja yhtenäistämisen edellytyksiä on parannettava. Tekninen, taloudellinen ja oikeudellinen tietämys tulisi mahdollisuuksien mukaan olla saatavissa yhden koulutus-kokonaisuuden puitteissa.

Liiketoiminnan strategiassa aineettomien oikeuksien kenttä on ymmärrettävä paitsi lakisääteisten oikeuksien suojaamisena, myös erilaisten toimintaan liittyvien suojaus- ja käyttötarpeiden oikeana tunnistamisena eli liiketoiminnan uuslukutaitona. Luovan työn taloudellinen arvo tulee esiin vasta kun luovan työn pohjalta syntyneitä oikeuksia käytetään ammattitaitoisesti. Tämä edellyttää esimerkiksi taiteellisen kentän managerointiosaamisen kehittämistä. Myös teollisoikeus- ja innovaatioasiamieskentän korkeatasoinen osaaminen on edellytys suomalaisen innovaatiotoiminnan menestymiselle kansainvälisessä kaupassa.

Sopimusosaaminen on keskeisessä asemassa aineettomien oikeuksien alalla. IPR-sopimuskieli on käytännön yritystoiminnassa tavanomaisesti englantia. Alan kansainvälisessä kaupassa käytetty käsitteistö ja kauppatapa ovat peräisin pääasiassa Englannin ja Yhdysvaltojen common law -oikeuskulttuurista. Sopimuksissa sovellettavat tavanomaiset lainvalintakäytännöt johtavat siihen, että sopimuksia tulkitaan useimmiten muun kuin Suomen lain pohjalta. Nämä seikat korostavat kansainvälisen sopimusosaamisen suurta merkitystä aineettomien oikeuksien alalla.

Patentti-informaatiota ei hyödynnetä riittävän aktiivisesti. Sen hyödyntämisellä vältettäisiin kuitenkin päällekkäistä tutkimus- ja kehitystyötä ja nopeutettaisiin kaupallisten sovellusten syntyä.

Tavoitteiden saavuttaminen osaamisen alueella edellyttää seuraavia toimenpiteitä:

1.2. Toimenpiteet

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut

- Edistetään yhteistyössä korkeakoulujen kanssa aineettomia oikeuksia koskevaa opetusta ja tutkimusta. Asia huomioidaan korkeakoulujen tulosohtauksessa. Perustetaan asiaa edistävä ohjelma (OPM, TEM).
- Selvitetään, miten edellytyksiä teknis-taloudellis-oikeudellisen koulutuksen tarjoamisesta Aalto-yliopistossa voidaan kehittää (OPM, TEM).
- Selvitetään, voidaanko IPR University Centerin toimintaa laajentaa aineettomia oikeuksia koskevan, julkisen hallinnon tarvitseman tutkimuksen tarpeisiin.

- Edistetään aineettomien oikeuksien koulutusta erityisesti tutkijankoulutuksessa (OPM, Suomen Akatemia).
- Laajennetaan opettajien aineettomia oikeuksia koskevaa tietämys- ja osaamis-pohjaa aineettomista oikeuksista tuottamalla ja tarjoamalla sisältöpalveluita opettajankoulutukseen (OPM, TEM).

Liiketoiminta- ja oikeudellinen osaaminen

- Kehitetään aineettomia oikeuksia koskevaa täydennyskoulutusta, jossa teknis-taloudellis-juridinen koulutus on tarvittaessa saatavissa samasta lähteestä.
- Edistetään voimakkaasti englanninkielistä aineettomiin oikeuksiin ja aineetto-mia oikeuksia koskevaan sopimustoimintaan liittyvää täydennyskoulutusta.
- Kehitetään yritysneuvojille suunnattua koulutusta ja oppimateriaalia (TEM).
- Kehitetään innovaatiojohtamisen koulutusta (TEM, OPM). Lisätään aineettomi-en oikeuksien osaamista erikoisammattitutkinnoissa (esim. tuotekehittäjän ja johtamisen erikoisammattitutkinnot) (Opetushallitus). Kehitetään managerointi-valmennusta.
- Lisätään koulutusta patenti-informaation hyödyntämisestä (PRH).
- Otetaan käyttöön teollisoikeusasiamiestutkinto ja säädetään tarvittava lainsää-däntö (TEM).
- Selvitetään työsuhdekeksintöoikeuteen liittyvän osaamisen kartuttamistarve.

2. Oikeuksien tehokkuus ja selkeys

2.1. Tavoitteet

Ollakseen tehokkaita eli tehokkaasti toimeenpantavissa oikeuksien tulee olla selkeitä ja oikeasuhteisia. Tämä koskee myös toimintaa tietoverkoissa. Sähköisen markkinan ja tietoyhteiskunnan kehitystä on edistettävä neuvonnalla ja tiedottamisella.

Aineettomia oikeuksia koskevassa lainsäädännössä ja käytännön toiminnassa on kiin-nitettävä huomiota oikeudenhaltijan ohella myös käyttäjän asemaan tasapainoisen lopputuloksen saavuttamiseksi. Tämä koskee sekä yritystä kaupallisena käyttäjänä et-tä kuluttajaa tuotteen loppukäyttäjänä. Aineettomia oikeuksia koskevassa sääntelyssä kiinnitetään erityistä huomiota kuluttajan asemaan. Myös oikeuksien siirtämisen tehokkuutta ja oikeudellista selkeyttä on parannettava.

Patenttien laatuun on kiinnitettävä huomiota, sillä patenttien laadukkuus on keskei-ässä asemassa tarkasteltaessa patenttioikeuden tehokkuutta ja täytäntöönpantavuutta.

Tuomioistuinkäsittelyn korkea laatu ja nopeus ovat keskeisessä asemassa. Aineetto-mien oikeuksien tehokkaan käytön kannalta korkeatasoinen riidanratkaisu- ja tuomio-istuintoiminta on keskeistä. Korkeatasoinen tuomioistuintoiminta on myös edellytys aineettomiin oikeuksiin liittyvän osaamisen kehittymiselle ja pysymiselle Suomessa. Tuomioistuintoiminnan tason tulee olla kilpailukykyinen EU-tasolla. Tuomioistuinkä-sittelyn rinnalla on oltava toimivia ja refleksiivisiä riidanratkaisumekanismeja, jotka voivat antaa suositusluonteisia ratkaisuja.

Tavoitteiden saavuttaminen näissä kysymyksissä edellyttää seuraavia toimenpiteitä:

2.2. Toimenpiteet

- Aineettomia oikeuksia koskevien riita-asioiden käsittely keskitetään markkina-oikeuteen vuoteen 2012 mennessä. Oikeusministeriölle varmistetaan keskittämisen edellyttämät resurssit (OM).
- Huolehditaan tekijänoikeuslainsäädännön ja -järjestelmän ajanmukaisuudesta perustamalla työryhmä selvittämään seuraavia osa-alueita:
 - Tekijänoikeuslakiin pohjautuvat lisensiointijärjestelmät (esim. sopimuslissensijärjestelmä, creative commons ja suora lisensiointi) sekä tekijänoikeuksien kansainvälisen lisensioinnin rakennemuutos
 - Aineistojen kaupallisen käytön edistäminen (esim. monikanavajakelu, verkkotallennuspalvelut)
 - Yhteentoimivuuden ja oikeudenhaltijatiedon saatavuuden edistäminen
 - Arvioidaan tietoverkossa toimivien hakukoneiden oikeudellinen luonne ja toiminnan vaikutukset markkinoihin (LVM, OPM, TEM)
- Selvitetään kansallisen digitaalisen kirjaston ja muiden kansallisten digihankkeiden tekijänoikeudellisten kysymysten järjestäminen muun muassa yksityisen ja julkisen sektorin kumppanuuden pohjalta.
- Selvitetään tavaramerkkilakia, toiminimilakia ja lakia sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa koskevat muutostarpeet (TEM, OM).
- Lisätään tiedotusta ja neuvontaa siitä, mitä tietoverkossa saa ja mitä ei tehdä. Selkeytetään tarvittaessa lainsäädäntöä (OPM, PRH, Kuvi).
- PRH:n tulosohjauksessa kiinnitetään huomiota patenttien laatuun (TEM).
- Selvitetään avoimeen lähdekoodiin perustuvien ohjelmistojen lisensioinnin ja hyödyntämisen oikeudelliset riskit (OPM).
- Uudistetaan TekijäL 3 luku (OPM, tekijänoikeustoimikunta).
- Säädetään työsuhteessa luotujen teosten tekijänoikeudesta (OPM).
- Kehitetään tekijänoikeusjärjestelmän toimivuuden arviointimenetelmä ja -kriteerit (OPM).

3. Kilpailupolitiikka ja aineettomiin oikeuksiin perustuvien markkinoiden toimivuus

3.1. Tavoitteet

Sekä kilpailuoikeus että aineettomia oikeuksia koskeva lainsäädäntö tähtäävät markkinoiden tehokkaan toiminnan varmistamiseen ja innovaatioiden tehokkaaseen hyödyntämiseen. Suomelle, jonka kilpailukyky ja kansallinen hyvinvointi riippuvat ratkaisevalla tavalla kyvystä tuottaa uusia innovaatioita ja hyödyntää niitä maksimaalisella tavalla, avoimien ja hyvin toimivien kansallisten ja kansainvälisten markkinoiden merkitys on erityisen suuri. Markkinoiden pullonkauloja ja esteitä teknologian kehitykselle tulee aktiivisesti purkaa.

Vuoteen 2015 mennessä keskeiset aineettomien oikeuksien käyttöä koskevat Euroopan yhteisön ryhmäpoikkeusasetukset (erikoistumis sopimukset, T&K-yhteistyö ja teknologian siirto) tulevat arvioitaviksi uudelleen. Tässä yhteydessä on pyrittävä varmistamaan, että säännöksissä otetaan huomioon teknologian nopea kehitys, kansainvälisen kaupan muotojen murros ja eurooppalaisen elinkeinoelämän lisääntyvä tarve varmistaa globaali kilpailukykyä T&K-yhteistyön avulla.

Aineettomien oikeuksien käyttöä yritysvarallisuutena tulee edistää lisäämällä tietoa aineettomiin oikeuksiin liittyvistä mahdollisuuksista ja erityisesti aineettomien oikeuksien arvonmääritykseen liittyvistä kysymyksistä. Aineettomien oikeuksien käyttö vakuutena on tärkeää alan yritysten rahoitusmahdollisuuksille.

Patentti-informaation samoin kuin julkisesti tuotetun tiedon käytettävyyttä tulee edistää.

Näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää seuraavia toimenpiteitä:

3.2. Toimenpiteet

- Vaikutetaan aineettomien oikeuksien käyttöä koskevien Euroopan yhteisön ryhmäpoikkeusasetusten (erikoistumis sopimukset, T&K-yhteistyö ja teknologian siirto) säännöksiin siten, että niissä otetaan huomioon teknologian nopea kehitys, kansainvälisen kaupan muotojen murros ja eurooppalaisen elinkeinoelämän globaali kilpailukyky (TEM).
- Aineettomia oikeuksia koskevat asiat kytketään kilpailuviraston tulosneuvotteluihin (TEM).
- Arvioidaan tekijänoikeusjärjestöjen lisensiointikäytänteet kilpailupolitiikan näkökulmasta (TEM).
- Julkisia tietovarantoja syntyy valtion laitoksissa, kunnissa tai julkisen sääntelyn piirissä olevissa organisaatioissa suuria määriä, esimerkiksi Patentti- ja rekisterihallitus, Ilmatieteen laitos, Tilastokeskus ja erilaiset verotuksen organisaatiot. Selvitetään julkisten tietovarantojen ja arkistojen tehokkaan hyödyntämisen esteet ja edistetään julkisten tietovarantojen käyttöä huomioiden kilpailupolitiikka. (OPM, TEM, VM).
- Selvitetään (TEM, OPM)
 - aineettomien oikeuksien arvonmääritystapoja
 - aineettomia oikeuksia koskevan taloudellisen informaation kehittämistarpeita (esim. Tilastokeskuksen tilastointimetodien kehittäminen)
 - esteet luovan työn myötä syntyvien aineettomien oikeuksien hyödyntämiselle (esim. verotukseen liittyvät) (TEM)
 - standardisointiin liittyvät IPR-kysymykset

4. Järjestelmän toiminnallinen ja taloudellinen tehokkuus

4.1. Tavoitteet

Aineettomien oikeuksien järjestelmää tulee tehokkaasti koordinoida korkealla poliittisella tasolla, jotta valtion toiminta aineettomien oikeuksien alueella olisi johdonmukaista ja asetettuihin tavoitteisiin tähtäävää. Eri ministeriöiden yksiköiden tulee toimia tehokkaana virtuaaliorganisaationa. PRH:n asemaa korkeatasoisena aineettomien oikeuksien viranomaisena tulee kehittää.

Rahoitus- ja neuvontaroolissa toimivien julkisten tahojen tulee toimia avoimesti tehokkaalla ja yhtenäisellä tavalla aineettomia oikeuksia koskevan osaamisen edistämiseksi käytännön yritystoiminnassa. Erityisesti aloittavien yritysten näkökulmasta osaamattomuus aineettomia oikeuksia koskevissa kysymyksissä voi johtaa koko tuote- tai liikeidean menetykseen. Myös tekijänoikeuden alalla on tarjottava neuvontapalveluita. Julkisen sektorin ja yksityisen innovaatio- ja tutkimusyhteistyön tehokkuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää seuraavia toimenpiteitä:

4.2. Toimenpiteet

Hallinto

- Aineettomia oikeuksia koskevia asioita hoitavat ministeriöt huomioivat IPR-asiat strategioissaan ja muu valtionhallinto toiminnassaan.
- Vuonna 2009 toteutetaan Patentti- ja rekisterihallituksen toiminnan arviointi. Siinä arvioidaan viraston toiminnan kehittämistä, aineettomien oikeuksien hallinnon kehittämistarpeita ja viraston roolia osana Suomen innovaatiojärjestelmää.
- PRH:ta koskevan evaluaation yhteydessä selvitetään mahdollisuudet täsmentää PRH:n toiminnan painopistettä mm. tekijänoikeusneuvontaa koskevalla tehtävätäydennyksellä (TEM, OPM).
- Järjestetään vuosittainen korkean tason IPR-foorumi esim. WIPO:n maailman henkisen omaisuuden päivän yhteydessä (OPM, TEM, PRH).
- Kehitetään keksintö- ja innovaatioasiamiestoimintaa laaja-alaisemman aineettomia oikeuksia koskevan asiantuntemuksen suuntaan huomioiden mm. tekijänoikeus. (TEM, PRH, TE-keskukset).
- Yksityisten keksijöiden ja alkavien yritysten (mikroyritysten) kehityshankkeiden aineettomien oikeuksien (teollisoikeuksien) tukitoiminnasta huolehtii Keksintösäätiö. Säätiön rahoitusvaltuuksia lisätään asteittain toimintaympäristön tarpeet huomioon ottaen. Selvitetään mikroyritysten ja yksityishenkilöiden keksintötoiminnan asema osana innovaatiopolitiikkaa, mukaan lukien tasaveroiset mahdollisuudet hyödyntää elinkeinopoliittisia instrumentteja (TEM).

Rahoitus

- Yritystuki: edellytetään aineettomia oikeuksia koskeva selvitys ennen kehityshankkeiden aloittamista milloin se hankkeen luonteen huomioon ottaen on tarkoituksenmukaista mukaan lukien (TEM, Tekes, TE-keskukset, Keksintösäätiö):
 - tekniikan tason kartoitus
 - kilpailijakartoitus
 - uutuustutkimus
 - muiden osapuolien aineettomat oikeudet
- Täydennetään tarpeen mukaan jo tuotantokäytössä olevia rahoitusinstrumentteja, joilla aineettomia oikeuksia koskevaa osaamista yrityksissä voidaan kasvat-

taa, kuten esimerkiksi Tekesin avustus innovaatiopalveluiden hankintaan pk-yrityksille.

- Otetaan käyttöön palveluseteli yrityksen tai keksijän ensimmäisen aineettomia oikeuksia koskevan selvityksen ostoon (TEM, PRH, TE-keskukset).

Korkeakoulut ja julkiset tutkimusorganisaatiot

- Kartoitetaan korkeakoulujen ja julkisten tutkimusorganisaatioiden aineettomiin oikeuksiin liittyvät ongelmakohdat (OPM, TEM):
 - tutkimuksen ja elinkeinoelämän yhteistyön IPR-ongelmat
 - yhteisrahoitteisen tutkimuksen sekä elinkeinoelämän ja julkisten organisaatioiden yhteisprojekteina toteuttavaa tutkimusta koskevan lainsäädännön arviointi ja kehittäminen yhteistyöhön kannustavaksi ja tutkimustulosten hyödyntämistä edistäväksi
 - IPR-rajoitussäätelyn asianmukainen hyödyntäminen korkeakoulujen sopimustutkimuksessa (OPM, TEM)

Neuvonta

- Selvitetään, millä tavalla aineettomia oikeuksia koskevan neuvonnan tehokkuutta voidaan lisätä (TEM, OPM)
 - toimintoja yhdistämällä
 - toimintoja keskitetyksi ohjaamalla
 - yhteisen poliittisen tahdonmuodostuksen avulla
- Kytetään aineettomia oikeuksia koskeva neuvonta TEM:n kasvuyrityspalveluun; toteutusmuotoina ovat muun muassa koulutustuki osana tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohanketta, työelämän kehittämishanke sekä palvelusetelin nykyistä laajempi käyttö (TEM, TE-keskukset, Tekes, Finnpro).
- Huolehditaan aineettomien oikeuksien asianmukaisesta painoarvosta Yritys-Suomi-hankkeessa.
- Lisätään tekijänoikeuden neuvontapalveluita TE-keskusten yhteyteen (TEM).

5. Toiminta kansainvälisen ja EU:n aineettomien oikeuksien politiikan osalta

Suomi vaikuttaa aktiivisesti ja johdonmukaisesti aineettomien oikeuksien järjestelmän kehittämiseen Euroopan unionissa ja kansainvälisesti.

Suomella on edellytykset sopeutua nopeasti kansainvälisen IPR-kentän muutoksiin. Pienenä maana Suomi hyötyy aineettomia oikeuksia koskevan lainsäädännön mahdollisimman suuresta globaalista yhdenmukaisuudesta, sillä se luo edellytyksiä kansainväliselle kaupalle ja tehostaa aineettoman pääoman suojaamista.

Globaalissa toimintaympäristössä eri maiden aineettomia oikeuksia koskevien lainsäädäntöjen tulee olla yhteentoimivia. Tämä yhteentoimivuus saavutetaan kansainvälisillä sopimuksilla. Euroopan unionin lainsäädäntö harmonisoi edelleen Euroopan talousalueeseen kuuluvien maiden IPR-lakeja. Koska sopuun pääseminen monenvälisissä sopimuksissa on viime vuosina vaikeutunut, IPR-säännösten yhteentoimivuutta on edistetty myös kahdenvälisillä sopimusjärjestelyillä.

5.1. Toimenpidesuosituksset

Euroopan unioni:

- EU-vaikuttaminen koordinoidaan ja EU-vaikuttamisen tavoitteista keskustellaan sidosryhmien kanssa (TEM, OPM).
- Komissio on antanut kesällä 2008 tiedonannon teollisoikeuksien strategiaksi. Kannustetaan komissiota käsittelemään teollis- ja tekijänoikeuksia yhtenä kokonaisuutena toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten ja erityisesti konvergenssin vuoksi (TEM, OPM).
- Vaikutetaan komissioon siten, että se ryhtyisi teollisoikeuksia koskevassa tiedonannossa mainittujen selvitysten tekemiseen välittömästi ja että selvityksiin tulisi selkeä taloudellinen ja myös kilpailuoikeudellinen lähestymiskulma (TEM).
- Kannustetaan komissiota laatimaan kattavat vaikutusarviointit kaikista aineettomia oikeuksia koskevista lainsäädäntöhankkeista (TEM).
- Vaikutetaan siihen, että komission lainsäädäntöhankkeet luovat toteutuessaan lisäarvoa eivätkä vaaranna kansallisen IPR-infrastruktuurin toimivuutta (TEM).
- Vaikutetaan siihen, että EU:iin luodaan kustannustehokas patenttilitigaatiojärjestelmä (TEM, OM).
- Mahdollinen yhteisöpatentti toteutetaan vaarantamatta kansallisen tutkivan patenttiviraston toimintaedellytyksiä. Kiinnitetään erityistä huomiota yhteisöpatenteista perittävien maksujen asianmukaiseen jakautumiseen kansallisille virastoille.
- Seurataan ja vaikutetaan EU:n tutkimustoimintaa koskevaan IPR-sääntelyyn ja mm. edistetään julkisten tutkimustulosten hyödyntämistä.
- Lisätään Suomen pysyvän edustuston (Bryssel) aineettomiin oikeuksiin liittyvien asioiden käsittelyyn osoitettuja resursseja.
- Vaikutetaan teknologian siirtoa koskevan ryhmäpoikkeusasetuksen evaluointiin ja päivitykseen (TEM; ks. tarkemmin kohdassa 3.2.).
- Vaikutetaan siihen, että EY:n ohjelmien osallistumissääntöjen, valtiontukisääntösten ja maksuperustelain tuomat ongelmat eurooppalaisessa tutkimus- ja kehitysyhteistyössä ratkaistaan yhteistyöhön kannustavasti.

Kansainväliset foorumit:

- Aineettomia oikeuksia koskeva kannanmuodostus on johdonmukaista ja tapahtuu koordinoitusti (TEM, OPM, OM, UM, tarvittaessa muutkin ministeriöt).
- Turvataan riittävät resurssit kahdenvälisiin ja monenvälisiin neuvotteluihin sekä näistä johtuvaan lainvalmistelutyöhön.
- Edistetään suomalaisten sijoittumista kansainvälisiin IPR-tehtäviin.
- Varmistetaan PRH:n asema kansainvälisenä tutkivana patenttiviranomaisena.

- Selvitetään mahdollisuudet patenttiviranomaisten välisen tutkimusyhteistyön lisäämiseksi. Edistetään IPR-laatuun liittyviä hankkeita (TEM, PRH).

6. Viestintä ja seuranta

Valtioneuvoston periaatepäätöksestä tiedotetaan laajasti ja se käännetään tarpeellisille muille kielille (TEM, OPM).

Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa virkamiehistä koostuvan strategian johtoryhmän. Johtoryhmä vastaa strategian toteutuksen seurannasta. Johtoryhmä raportoi aineettomia oikeuksia koskevan strategian toteutumisesta IPR-asioita käsittelevälle ministeritason toimielimelle. Strategian toteutumisesta annetaan väliraportti vuonna 2010.

Perustetaan aineettomien oikeuksien neuvottelukunta, joka toimii alan verkostoitumisen edistäjänä. Lisätään kilpailuviranomaisten ja aineettomien oikeuksien hallinnon keskusteluja ja vuorovaikutusta aloja sivuavista kysymyksistä perustamalla yhteistyöfoorum tätä tarkoitusta varten (TEM, Kivi, OPM).

Tarkastelukauden loppupuolella vuonna 2014 laaditaan tulevaisuuden näkymän ja tavoitetilan päivitys.